

МИРОВА УГОДА ТА НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ ЗАКОНОДАВСТВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

АХМАЧ ГАННА МИХАЙЛІВНА,

к.ю.н., доцент, асистент

Національного університету "Юридична академія України
ім. Я. Мудрого" (м.Харків)

Одним із завдань цивільного судочинства є справедливий розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту законних прав, свобод чи інтересів суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин. Дослідження проблемних теоретичних і практичних питань реалізації права на справедливий перегляд рішень в апеляційному провадженні, зокрема, про колізії у цивільному процесуальному законодавстві, особливостях процедури визнання мирової угоди судом апеляційної інстанції є одним з актуальних напрямів наукового дослідження, який істотно впливає на вдосконалення системи судового захисту.

Дослідженню особливостей апеляційного провадження надавали увагу як українські, так і російські вчені-юристи: А.А. Беляков, О.О. Борисова, М.М. Бородин, К.В. Гусаров, В.М. Жуйков, В.В. Комаров, Д.Д. Луспеник, К. Пясецкая, Ю. Радзиєвський, В. Сердюк і інші, проте такі проблемні питання апеляційного провадження, як колізії між положеннями окремих норм Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), регулюючих право апеляційного оскарження, з'ясування судом апеляційної інстанції фактичних обставин справи при перевірці умов мирової угоди потребують додаткового детального аналізу і тому є цілком даного дослідження.

Слід окремо розглянути питання про колізії у цивільному процесуальному законодавстві.

Причиною юридичних колізій є суперечності усередині правової системи як наслідок інтелектуальних помилок суб'єктів права, порушень правил юридичної техніки, що приводить до порушення цілісності, внутрішньої узгодженості і єдності правової системи. Колізії в законодавстві виникають в результаті суперечностей між нормами права, закріплених в законодавстві і регулюючих одні фактичні відносини. Колізії в законодавстві – один з найпоширеніших різновидів колізій в праві України, тому саме колізії в законодавстві знаходяться в центрі уваги вчених і практиків-юристів, а усунення цих недоліків розглядається як одне із важливих завдань суб'єктів правотворчості [1, с. 326-327].

У даному випадку йдеться про колізії в цивільному процесуальному законодавстві, – між нормами права, закріпленими ЦПК України. Доцільно звернути увагу на невідповідність між положеннями частини 5 статті 46 глави 4 («Учасники цивільного процесу») розділу I («Загальні положення») і частини 1 статті 292 глави I («Апеляційне провадження») розділу V («Перегляд судових рішень») ЦПК України. Відповідно до частини 5 статті 46 ЦПК України прокурор, який не брав участі у розгляді справи, має право з метою вирішення питання щодо наявності підстав для ініціювання перегляду судових рішень у справі знайомитися з матеріалами справи в суді, робити з них виписки, отримувати копії документів, що знаходяться у справі. Таким чином, прокурор, який не брав участі у розгляді цивільної справи, є суб'єктом права апеляційного оскарження. Проте частиною 1 статті 292 зазначене питання регулюється інакше, – право на оскарження в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково мають сторони та інші особи, які брали участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки. Отож, відповідно змісту статті прокурор, який не брав участі у розгляді справи, не є суб'єктом права апеляційного оскарження, що суперечить положенню частини 5 статті 46. У даному випадку має місце колізія між загальною і спеціальною нормою ЦПК України, що викликає необхідність

додаткового законодавчого врегулювання, приведення у відповідність вказаних норм.

Необхідно також звернути увагу на процедуру визнання мирової угоди апеляційним судом. В апеляційній інстанції сторони мають право укласти мирову угоду за загальними правилами, незалежно від особи, яка подала апеляційну скаргу. Як засіб примирення сторін, мирова угода має ряд власних особливостей. Мирова угода укладається сторонами самостійно, проте під контролем суду. Суд має право постановити ухвалу як про визнання мирової угоди, так й про відмову у визнанні мирової угоди у випадках, передбачених ЦПК України (ст. 175), зокрема, якщо умови мирової угоди порушують права, свободи чи інтереси інших осіб або суперечать закону. Вказане повноваження суду потребує уточнення. Як вірно відзначив М.Л.Скуратовський, для того, щоб мирова угода не використовувалася як інструмент зловживання правом, суд при вирішенні питання про визнання мирової угоди повинен встановити наявність у позивача суб'єктивних прав, а у відповідача – обов'язків, а також факт невиконання цих обов'язків, що з'явилося причиною порушення прав позивача. Таким чином, суд не повинен визнавати мирову угоду, не з'ясувавши фактичних обставин справи [2, с. 21]. Тому при вирішенні судом питання про визнання мирової угоди, яку сторони укладають в апеляційній інстанції, апеляційний суд зобов'язаний ретельно досліджувати фактичні обставини справи і з'ясувати необхідність дослідження нових доказів.

Підводячи підсумки вищевикладеного, пропонується внести наступні зміни у ЦПК України:

1. Частина п'яту статті 175 ЦПК України після слів «Закриваючи провадження у справі» доповнити словами «після з'ясування фактичних обставин справи».

2. Статтю 292 ЦПК України доповнити частиною другою наступного змісту:

«2. Прокурор, який не брав участі у розгляді справи, має право з метою вирішення питання про наявність підстав для ініціаціювання перегляду судових рішень у справі знайомитися з матеріалами справи в суді, робити з них

виписки, отримувати копії документів, які знаходяться у справі».

У зв'язку з цим частину другу вважати частиною третьою.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: Підручник / За ред. д-ра юрид наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Х.: Право, 2011. – 584 с.

2. Скуратовский М.Л. Мировое соглашение: проблемы правоприменительной практики / М.Л. Скуратовский // Арбитражный и гражданский процесс. – 2011. – № 3. – С. 21-26.